УДК 332.025

С.М.ГЛУХАРЄВ, канд. екон. наук
Харківська національна академія міського господарства

РОЗРОБКА СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ РЕГІОНУ

Обгрунтовано необхідність формування регіональної інноваційної стратегії та оцінки її ефективності. Пропонуються пріоритетні напрямки інноваційної стратегії регіонального розвитку та система індикаторів оцінки її ефективності.

Обоснована необходимость формирования региональной инновационной стратегии и оценки ее эффективности. Предлагаются приоритетные направления инновационной стратегии регионального развития и система индикаторов оценки ее эффективности.

In the article the necessity of formation of a regional innovation strategy and evaluation of its effectiveness is estimated. The author proposes priorities for innovative regional development strategies and a system of indicators to evaluate its effectiveness.

Ключові слова: регіон, інновація, стратегія, індикатори ефективності.

Проблема забезпечення сталого розвитку економіки регіонів та України загалом вимагає розроблення інноваційної моделі розвитку національної економіки. З урахуванням світових тенденцій уряд України поставив за мету трансформувати весь спектр економічних можливостей і відносин держави відповідно до обраного курсу інноваційного розвитку. Але низка структурних реорганізацій у сфері інновацій і практичних заходів з налагодження інноваційного бізнесу носила не системний характер, стратегії й механізми його розвитку на перспективу практичність не розроблені. В першу чергу це стосується методів формування інноваційної стратегії регіону та оцінки ефективності її реалізації.

Теоретичні й прикладні аспекти активізації інноваційної діяльності на державному і регіональному рівні досліджено в наукових працях відомих вчених і практиків: О.Амоші, П.Бубенка, В.Геєця, С.Ілляшенко, В.Семиноженка, В.Соловйова, Д.Табачника [1-7] та інших вчених.

Ці наукові доробки є підставою для подальшого розвитку наукових знань про стан складних інтегральних об'єктів економічної природи, якими є регіони. Проте в цілому проблема оцінки ефективності інноваційної стратегії регіонів залишається відкритою. Вона сьогодні набуває ще більшої актуальності й гостроти, оскільки її неопрацьованість стає гальмуючим чинником практики розробки проектів, програм і сценаріїв соціально-економічного розвитку регіонів.

Метою статті є розробка системи показників ефективності інноваційної стратегії регіону.

Оцінка інноваційного розвитку регіону здійснюється відповідно до вимог методології системного вивчення ефективності (результативності) і характеристикою оцінюваного об'єкта – інноваційної стратегії регіону.

Інноваційна система регіону являє собою сукупність взаємопов'язаних елементів – об'єктів інноваційної діяльності, які в процесі своєї роботи взаємодіють один з одним, формують інноваційне поле і вимагають створення та постійного оновлення інноваційної інфраструктури регіону.

Створення регіональної інноваційної системи має забезпечити підвищення якості життя населення, економічне зростання, створити при цьому економічні, правові та організаційні умови для поетапного переходу промисловості області на інноваційний шлях розвитку.

Для формування системи показників ефективності інноваційної стратегії регіону пропонується використовувати відповідний склад системи показників оцінюваного об'єкта. Для стратегії в цілому слід оцінювати ступінь досягнення її цільових установок.

Виходячи з визначення категорії «стратегія», для її оцінки слід описати і виміряти результати і витрати за кожною стратегічною альтернативою (на етапі формування) і результати реалізації стратегії. Для кожного напряму стратегії ці цільові установки слід представити системою відповідних індикаторів, що представляють собою комплексні показники, що характеризують стан певного процесу.

Інноваційна стратегія складається з пріоритетних напрямків, на основі яких здійснюється планування конкретної діяльності з реалізації інноваційної стратегії:

1. Стимулювання існуючих регіональних компаній до використання інновацій.

2. Удосконалення нормативно-правової бази інноваційної діяльності.

3. Державна підтримка реалізації інноваційних проектів у регіоні.

4. Розвиток міжнародного співробітництва та залучення зовнішніх інвестицій (переважно у високотехнологічну сферу).

5. Розвиток інфраструктури для підтримки інновацій.

6. Удосконалення і розвиток кадрового потенціалу в науково-технічній та інноваційних сферах.

Розглянемо запропоновану систему індикаторів для кожного з напрямів інноваційної стратегії регіону.

Напрям 1. Стимулювання існуючих регіональних компаній до використання інновацій.

Цільові індикатори за напрямком:

1) Питома вага відвантаженої інноваційної продукції в загальному обсязі відвантаженої промислової продукції.

2) Питома вага відвантаженої інноваційної продукції в експорті промислової продукції.

3) Питома вага підприємств, що здійснюють технологічні інновації, до загального числа підприємств.

4) Питома вага підприємств, що здійснюють організаційні інновації, до загального числа підприємств.

5) Витрати на технологічні інновації у відсотках до загального обсягу відвантаженої промислової продукції.

6) Питома вага витрат на виконання досліджень і розробок, придбання об'єктів інтелектуальної власності у витратах на технологічні інновації.

7) Кількість інноваційно-активних підприємств.

8) Зростання кількості інноваційно-активних заходів.

9) Формування банку даних інноваційних проектів і перспективних розробок для впровадження у виробництво.

Кількісні установки за напрямком та створення в регіоні великих самодостатніх науково-виробничих комплексів дозволять уникнути дублювання і зайвої конкуренції, консолідувати фінансово-економічний, технологічний та науково-технічний потенціал, інвестиційні ресурси НДІ і КБ, промислових підприємств для створення перспективних розробок, здатних забезпечити завантаження виробничих потужностей у довгостроковій перспективі.

Напрям 2. Удосконалення нормативно-правової бази інноваційної діяльності.

В результаті формування нормативного, правового та методичного забезпечення розвитку інноваційної діяльності в регіоні досягається головна мета напрямку – створення сприятливого економічного і правового середовища щодо інноваційної діяльності, комерціалізації науково-технічних розробок, залучення у господарський обіг об'єктів інтелектуальної власності.

Цільові індикатори за напрямком:

1) Забезпеченість (ступінь повноти) законодавства регіону щодо формування сприятливої нормативної, правової бази та методичного забезпечення розвитку інноваційної діяльності в регіоні.

2) Наявність ринкових інститутів для комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності – наявність центрів трансферу технологій.

3) Кількість залучених у господарський обіг об'єктів інтелектуальної власності.

4) Кількість та обсяг виконаних НДДКР.

5) Коефіцієнт винахідницької активності (число заявок на винаходи, поданих заявниками в регіоні, в розрахунку на 10 тис. населення).

6) Число зареєстрованих договорів про передачу патенту і ліцензійних договорів (тис. од.).

7) Питома вага нематеріальних активів у загальній сумі активів організацій сектору досліджень і розробок (%).

8) Формування інформаційної бази про інноваційний потенціал промисловості регіону.

9) Обсяг регіонального і державного бюджетного фінансування, спрямованого на науково-технічні розробки, інноваційні проекти.

10) Зростання капіталізації високотехнологічних підприємств.

Напрям 3. Державна підтримка реалізації інноваційних проектів у регіоні.

Цільові індикатори за напрямком:

1) Внутрішні витрати на дослідження і розробки до ВВП (%).

2) Питома вага позабюджетних коштів у внутрішніх витратах на дослідження і розробки (%).

3) Питома вага вузівського сектору науки у внутрішніх витратах на дослідження і розробки (%).

4) Питома вага дослідників віком до 39 років (%).

5) Кількість реалізованих інноваційних проектів.

6) Зростання частки інноваційної продукції в обсязі випущеної продукції.

7) Зростання частки високотехнологічного виробництва у промисловості, в тому числі за критичними технологіями і пріоритетними технологіями.

8) Приріст кількості малих інноваційних підприємств (одиниць / рік).

9) Питома вага інноваційної продукції в загальному обсязі продажу промислової продукції малих підприємств (%).

10) Обсяг інвестицій фондів, що здійснюють прямі та венчурні інвестиції в компанії високотехнологічних секторів (млрд. грн.).

11) Обсяг коштів, спрямованих на субсидування частини відсоткових ставок за кредитами комерційних банків, виданих підприємствам для реалізації інноваційних проектів, у тому числі отриманих на конкурсній основі.

12) Обсяг коштів, наданих гарантій за рахунок обласного заставного фонду для залучення кредитів комерційних банків, у тому числі отриманих на конкурсній основі.

13) Регіональне замовлення на прикладні дослідження, розробку

та реалізацію пріоритетних науково-технічних (інноваційних) програм і проектів за рахунок коштів державного й обласного бюджетів.

Напрям 4. Розвиток міжнародного співробітництва та залучення зовнішніх інвестицій (переважно у високотехнологічну сферу).

Цільові індикатори за напрямком:

1) Вихід підприємств на міжнародні ринки: збільшення кількості підприємств, що експортують наукомістку продукцію, збільшення обсягу експорту.

2) Залучення іноземних інвестицій у сферу інноваційної діяльності.

3) Стійке зростання валових інвестицій в економіку регіону.

Напрям 5. Розвиток інфраструктури для підтримки інновацій. Цільова установка за напрямком – створення ефективної інноваційної інфраструктури, що забезпечує трансфер результатів сфери досліджень і розробок в російську та глобальну економіку, а також розвиток МСП в інноваційній сфері, якісне інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності. Цільові індикатори за напрямком:

1) Приріст кількості малих інноваційних підприємств (одиниць / рік).

2) Питома вага інноваційної продукції в загальному обсязі продажів промислової продукції малих підприємств (%).

3) Обсяг інноваційної продукції (послуг, пов'язаних з інноваціями), реалізованої організаціями інноваційної інфраструктури (млрд. грн.).

4) Кількість щорічно створюваних елементів інфраструктури національної інноваційної системи (од.).

5) Обсяг інноваційної продукції (послуг, пов'язаних з інноваціями), реалізованої організаціями інноваційної інфраструктури (млрд. грн.).

6) Обсяг інвестицій фондів, що здійснюють прямі та венчурні інвестиції в компанії високотехнологічних секторів (млрд. грн.).

7) Кількість створених за допомогою організацій інфраструктури робочих місць.

8) Вклад приватних інвесторів у статутний капітал інноваційно-активних підприємств.

9) Організація участі у виставках на регіональному, українському та міжнародному рівні, висвітлення в засобах масової інформації матеріалів з інноваційної тематики.

10) Створення і забезпечення ефективного функціонування баз загального користування, інформаційної інфраструктури.

11) Формування спеціалізованого інформаційного ресурсу в мере-

жі Інтернет.

12) Скорочення трансакційних витрат інноваційних процесів у регіоні (в тому числі ризиків, пов'язаних з реалізацією інновацій у реальному секторі економіки).

Напрям 6. Удосконалення і розвиток кадрового потенціалу в науково-технічній та інноваційній сферах.

Цільові індикатори за напрямком:

1) Частка працівників з вищою освітою у загальній чисельності промислово-виробничого персоналу, відн. од.

2) Частка витрат на професійне навчання в загальному обсязі витрат на робочу силу, відн. од.

3) Чисельність студентів вузів на 10 тис. чол. населення території, чол.

4) Питома чисельність працівників, що виконують наукові дослідження, на 10 тис. чол. населення, чол.

5) Чисельність кандидатів і докторів наук на 10 тис. чол. населення території, чол.

6) Питома вага вартості машин та обладнання в загальному обсязі основних засобів галузі «Наука і наукове обслуговування», %.

Таким чином, основний результат інноваційної стратегії регіону досить повно буде описаний системою наведених показників (індикаторів), що відповідає вимогам методології оцінки ефективності та дієвості критеріям, економічності, продуктивності, якості трудового життя, впровадження нововведень, продуктивності ресурсів.

1.Амоша О. Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та рішення // Економіст. – 2005. – №6. – С.17-21.

2.Бубенко П.Т. Регіональні аспекти інноваційного розвитку. – Харків: НТУ «ХПІ», 2002. – 316 с.

3.Геєць В.М., Семиноженко В.П. Інноваційні перспективи України. – Харків: Константа, 2006. – 272 с.

4.Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2003. – 278 с.

5.Соловьев В.П. Инновационная деятельность как системный процесс в конкурентной экономике (синергетические эффекты инноваций). – К.: Феникс, 2004. – 560 с.

6.Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки) «Шляхи європейської інтеграції» / Авт. кол.: А.С.Гальчинський, В.М.Геєць та ін.: Нац. ін-т стратег. дослідж., Інт. екон. прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.

7.Шляхи інноваційного розвитку України / Д.В.Табачник (керівник авторського колективу), В.Г.Кремень, А.М.Гуржій, М.Ф.Гончаренко, В.О.Гусєв, О.А.Мазур. – К.: «Людопринт», 2004. – 544 с.

Отримано 30.09.2010